

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ РЕФОРМУВАННЯ ЖКГ

В. С. Чангли

*Донбаська національна академія будівництва і архітектури,
вул. Державіна, 2, м. Макіївка, Донецька область, Україна, 86123.*

E-mail: manage_nasa@mail.ru

Отримана 14 червня 2013, прийнята 27 вересня 2013.

Анотація. У статті визначено теоретичні засади процесу реформування житлово-комунального господарства. Однією з ключових проблем сучасного стану нерезультативного функціонування підгалузей ЖКГ стала відсутність методологічної і методичної бази – місцеві органи влади мають повноваження щодо реалізації функцій управління засобами життєзабезпечення регіону, однак не мають необхідної компетентності для прийняття відповідних управлінських рішень за ринкових умов. Відсутність теоретичних і прикладних розробок, присвячених особливостям функціонування галузі саме за умов ринкової трансформації (процесу закладення фінансових, організаційних, правових засад подальшого функціонування і розвитку галузі) протягом десяти років, негативно позначилася на системному стані ЖКГ і продовжує стримувати його реформування й на сьогодні.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, реформування, державне регулювання.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРОЦЕССА РЕФОРМИРОВАНИЯ ЖКХ

В. С. Чангли

*Донбасская национальная академия строительства и архитектуры,
ул. Державина, 2, г. Макеевка, Донецкая область, Украина, 86123.*

E-mail: manage_nasa@mail.ru

Получена 14 июня 2013, принята 27 сентября 2013.

Аннотация. В статье определены теоретические принципы процесса реформирования жилищно-коммунального хозяйства. Одной из ключевых проблем современного состояния нерезультативного функционирования отраслей ЖКХ стало постоянное отсутствие методологической и методической базы – местные органы власти владеют полномочиями относительно реализации функций управления средствами жизнеобеспечения региона, однако не владеют необходимой компетентностью для принятия соответствующих управленческих решений при рыночных условиях. Отсутствие теоретических и прикладных разработок, посвященных особенностям функционирования отрасли именно при условиях рыночной трансформации (процесса зарождения финансовых, организационных, правовых принципов дальнейшего функционирования и развития отрасли) на протяжении десяти лет, отрицательно сказывалось на состоянии ЖКХ и продолжает сдерживать его реформирование и сегодня.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство, реформирование, государственное регулирование.

THEORETICAL FOUNDATIONS OF PROCESS OF HOUSING AND UTILITIES SERVICES RESTRUCTURING

Viktoriya Changli

*Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture,
2, Derzhavina Str., Makiivka, Donetsk Region, Ukraine, 86123.*

E-mail: manage_nasa@mail.ru

Received 14 June 2013, accepted 27 September 2013.

Abstract. In this article the theoretical foundations of the process of housing and utilities services have been determined. One of the key problem of the current state of ineffective operation of the housing and utilities services branches became constant default of methodological and methodical frameworks - local government authorities are in possession of full powers recording implementation of the function of management of survival facilities of region, however they are not in the possession of necessary competence for making conformed and management decision in the process of competitive business environment. Default of theoretical and applied development, addressed to the special aspects of operation of branch in the process of market transformation (the process of conception of financial, organization, law principles of further operation and development branch) over a period of ten years, it has an adverse effect for housing and utilities services state and continue to hold its reforming by today.

Keywords: housing and utilities services, reforming, government.

Постановка проблеми

Житлово-комунальне господарство – це специфічна галузь народного господарства країни, складна, багатоелементна, динамічна організаційно-економічна система. Підприємствам житлово-комунального господарства притаманна внутрішня економічна й організаційна єдність.

Житлово-комунальне господарство за своїм змістом і структурою – складний і багатограний об'єкт управління, який зумовлює специфічну побудову організаційної системи управління та державного регулювання для забезпечення надійності функціонування підприємств галузі, підвищення ефективності роботи комплексу.

Досвід реформування житлово-комунальної галузі переконливо свідчить, що головна причина її неефективності полягає в тому, що використання суто ринкових позицій, абстрагованих від параметрів соціальної захищеності, є нелогічним. Узагальнення результатів аналізу ресурсів, стратегії, інструментів, інституційних параметрів процесу реформування ЖКГ дало можливість кваліфікувати сучасну парадигму цього процесу як ліберально-приватизаційну, основними ознаками якої є послідовна лібера-

лізація та вихід держави із соціальної економіки і, зокрема, з галузі ЖКГ, а також приватизація, що перетворила різні соціальні аспекти життя на особисту справу самої людини.

До періоду ринкових реформ в Україні існував механізм вертикального галузевого управління з монополією держави на житловий фонд, результатом дії якого стало руйнування системи сервісу в життєзабезпеченні людини. Тому для відновлення дії цього механізму необхідний вибір нових напрямів удосконалення механізмів державного управління реформуванням житлово-комунального господарства в Україні, які дозволять побудувати нову систему управління ЖКГ з максимальною ефективністю для населення України.

Аналіз останніх досліджень

Теоретичному обґрунтуванню основних засад державної політики у сферах державного й регіонального управління розвитком житлово-комунального господарства присвячено дослідження відомих науковців-практиків: В. Бабаєва, Л. Беззубко, Г. Губерної, В. Дорофійенка, В. Колтуна, І. Осипенка, С. Поважного, В. Цветкова та ін.

Основний зміст

Наукові здобутки цих та інших учених і практиків мають важливе значення. Проте проблема державної політики щодо розвитку житлово-комунального господарства потребує подальшого дослідження, оскільки докорінно змінилися внутрішні й зовнішні умови функціонування цієї галузі життєдіяльності українського суспільства.

Першочергове завдання держави полягає у створенні механізму ринкових відносин у житлово-комунальній галузі, формуванні єдиної фінансової та соціальної політики на територіях самоврядування.

У Законі України «Про житлово-комунальні послуги» від 24.06.2004 р. сформульовано основні терміни та поняття у галузі ЖКГ [1]:

- житлово-комунальні послуги – результат господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання та перебування осіб у жилих і нежилих приміщеннях, будинках і спорудах, комплексах будинків і споруд відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил;
- комунальні послуги – результат господарської діяльності, спрямованої на задоволення потреб фізичної чи юридичної особи в забезпеченні холодною та гарячою водою, водовідведенням, газо- та електропостачанням, опаленням, а також вивезення побутових відходів у порядку, встановленому законодавством;
- якість житлово-комунальної послуги – сукупність унормованих характеристик житлово-комунальної послуги, що визначає її спроможність задовольняти встановлені або передбачувані потреби споживача відповідно до законодавства.

Життєво важлива соціальна та економічна значущість комунальних послуг, економічні особливості формування і розвитку галузей житлово-комунального господарства обумовили нагальність формування адаптивної системи державного регулювання їх розвитку та функціонування у напрямку застосування ринкових механізмів забезпечення життєдіяльності регіонів.

Адже змінились економічні умови в державі, а система управління залишилась старою; в системі не відпрацьовані механізми і методи

роботи в нових умовах і в критичних ситуаціях, що призводить до неефективних втрат в процесі експлуатації галузі та до аварій і техногенних катастроф. З перебігом часу почали накопичуватися протиріччя між об'єктом управління, суб'єктом управління і схемами фінансування галузі. Це призвело до фактичного занепаду галузі [2].

Економіка втратила такі динамічні характеристики як стійкість, збалансованість, орієнтованість на ефективне вирішення комплексу соціальних задач. Відсутність дійових та ефективних форм державного регулювання економіки і окремих її складових поглиблює кризові тенденції її розвитку. Проблеми трансформаційного періоду проявлялися у посиленні фінансової незбалансованості економіки, скорочення виробництва, загостренні соціальної напруженості, некерованості процесу регулювання [3].

Отже, середовище для процесів ринкових перетворень виявилось не дуже сприятливим. На тлі розпаду старого механізму склалися нові ринкові інструменти, але розтягнута у часі трансформація державної регулювальної функції, суперечливість її законодавчого забезпечення створювали умови переродження інституційних структур і появи малокерованого господарсько-правового поля.

Особливістю сучасної української економіки є дисбаланс рівня соціально-економічного розвитку в окремих регіонах країни. Економічні потенціали регіонів відмінні, як відмінні їх можливості саморозвитку у сучасних умовах. Орієнтири територій не стимулюють залучення інвестицій, створення і реалізацію нових технологій. Усе це визначає унікальність регіональних ситуацій, складність використання зарубіжного досвіду у їх розв'язанні. Відсутність концептуальної визначеності в державному регулюванні територіального розвитку ускладнює стан регіонів, формування ефективної територіальної структури економіки.

Необхідно взяти до уваги, що регіони України суттєво відрізняються за: 1) природними умовами (за напрямками: північ-південь, схід-захід), природно-ресурсним і біокліматичним потенціалами; 2) промислово-економічним рівнем секторів економіки південно-східних і

північно-західних регіонів; 3) питомою густиною населення, господарською діяльністю, соціально-економічним рівнем розвитку (кількість продукції і доходів на одну людину); 4) показниками забруднення довкілля антропогенними викидами (так звані «екологічно кризові» території); 5) традиціями, культурою, поліетнічністю населення; 6) рівнем і ступенем використання наукового й науково-технічного потенціалу для розв'язання регіональних проблем; 7) протяжністю кордону із сусідніми країнами і наявністю економічних взаємин із ними.

Перелічені та інші особливості регіонів можуть визначати потенційні можливості ефективного й економічно доцільного використання альтернативних джерел енергоресурсів і палива для заміни природного газу. У деяких регіонах можуть превалювати традиційні для них енергоресурси (вугілля, мазут), в інших – місцеві види палива (торф, деревина, біомаса тощо), тобто регіони повинні створити власну «енергетичну стратегію» і програму управління енергоефективністю, відходячи від «полі реформ» природного газу (за результатами детального техніко-економічного обґрунтування заміни природного газу альтернативними енергоресурсами), враховуючи регіональні особливості. Таким чином, кожен регіон може сформулювати регіональну енергетичну стратегію. Важливо, щоб її усвідомила місцева влада (незалежно від зміни керівництва і кон'юнктурних міркувань), щоб вона (стратегія) була приваблива для інвесторів та власників.

Вирішення цих проблем досягається на основі розробки стратегії територіального соціально-економічного розвитку з урахуванням усього тягаря емпіричних умов функціонування вітчизняної економіки. Державне управління і є тим механізмом, який забезпечує рух у напрямку, визначеному стратегією соціально-економічних трансформацій.

Державне регулювання діяльності природних монополій сьогодні реалізується за основними сценаріями [4]:

- приведення монопольної ситуації до конкурентної (що реально для тих галузей, де це можливо технічно);
- жорстке регулювання органами державного управління процесів ціноутворення і якості продукції (послуг) природних монополій;

- іноземна конкуренція, коли висота бар'єрів входження у галузь залежить від ставки імпорتنих тарифів;
- інституціональні бар'єри, такі як ліцензування, державний контроль над цінами, над рівнем доходності.

Обов'язковим елементом умов господарської діяльності, що є предметом державного регулювання, має бути забезпечення належної якості та безпеки послуг суб'єктів господарювання, які виробляють (реалізують) товари на ринку, що перебуває у стані природної монополії, та суб'єктів господарювання, що діють на суміжних ринках.

Таким чином, у економічній реальності складається безліч передпошилок як об'єктивного (силою стану, який склався на ринку на певному етапі розвитку), так і суб'єктивного характеру (цілеспрямованої поведінки суб'єктів господарської діяльності і зацікавлених кіл), які визначають чисельність і наявність тих чи інших форм ринкових відносин і форм господарювання.

Розглянуті економічні причини формування монополій будуть неповними, якщо розглядати їх ізольовано від типів господарського регулювання у певній державі – централізоване управління чи децентралізована економіка – які характеризуються різними умовами економічної влади і відповідно задають певні напрями поведінки суб'єктів господарювання.

Результатом об'єктивно стало формування монополій навіть у тих галузях, де конкуренція була потенційно можлива. Незважаючи на позитивну роль конкуренції для ефективного функціонування економічних систем, у ході історичного розвитку спостерігалась істотна трансформація господарських відносин з переважанням на різних етапах або конкурентних, або монопольних форм взаємодії виробників і споживачів.

Високий рівень концентрації і централізації капіталу став можливий не тільки у ході розвитку виробничих відносин (об'єктивних передпошилок монополізації), але й у результаті природного намагання суб'єктів господарювання максимізувати довгостроковий прибуток (суб'єктивних передпошилок монополізації). Саме суб'єктивні передумови найбільшою мірою гальмували розвиток конкуренції і створювали бар'єри для притоку у галузь нових капіталів.

Наявність бар'єрів для входження поряд з високим рівнем концентрації виробників у галузі надавала можливість підвищення цін вище відграничних витрат і отримувати економічний прибуток не тільки у короткостроковому періоді, але й у довготерміновому, що зумовлює ринкову силу таких підприємств. Там, де бар'єри для входження не існують або слабкі, підприємство навіть за високої ринкової концентрації змушені враховувати конкуренцію з боку фактичних чи потенційних суперників. Виділяють такі основні типи бар'єрів [5].

Бар'єри, створені стратегічною поведінкою підприємств, які призводять до завоювання домінуючого стану на ринку шляхом використання своїх стратегічних переваг, таких як нижчі, порівняно з конкурентами, витрати за рахунок володіння більш ефективними технологіями чи більш якісними ресурсами; наявність широкого досвіду; володіння перевагами економії на масштабах виробництва; більш висока якість продукту; можливість укласти картельну угоду між відносно невеликими підприємствами. Результатом такого цільового використання переваг стає створення бар'єрів, що перешкоджають проникненню нових підприємств у певну галузь, а саме бар'єрів, створених об'єктивними характеристиками галузевого ринку, які пов'язані з технологією виробництва, характером переваг споживачів, динамікою попиту тощо.

До нестратегічних бар'єрів відносять:

- позитивну віддачу від масштабу і мінімально ефективний випуск, коли створюються об'єктивні бар'єри для потенційних конкурентів, завдяки перевагам великих виробників у витратах;
- вертикальну інтеграцію, яка передбачає, що підприємство є власником або ранніх стадій виробничого процесу (факторів виробництва), або останніх стадій виробництва продукції (контроль збуту кінцевої продукції);
- диверсифікацію діяльності підприємства, яка відображає розподілення випуску продукції між різними цільовими ринками;
- диференціацію продукту, яка означає різноманіття товарів, що задовольняють ту ж саму потребу і мають однакові базові характеристики;
- малу еластичність попиту, коли при повільному збільшенні масштабів ринку но-

вим підприємствам значно складніше увійти у галузь;

- монополізованість галузей економіки залишилася досить високою як спадок старої системи господарювання і живучості установлених стереотипів у системах і принципах управління.

Реформування економіки України починалося без серйозної трансформації економічних основ монопольних структур і за умов відсутності системи антимонопольного регулювання і контролю.

Збереження монополізму за умов перехідної економіки обумовлювалося дією ряду додаткових факторів:

- існування сфер господарської діяльності, які можуть функціонувати тільки як монополії;
- об'єктивні і суспільно-необхідні процеси економічної концентрації, коли конкуренція постійно породжує свою протилежність – монополію;
- необхідність функціонування низки виробництв на високотехнічній і високотехнологічній базі, недоступній для великої кількості суб'єктів господарювання.

Викладене дозволяє зробити висновок, що надто велике захоплення загальним антимонопольним настроєм без зміни базисних основ функціонування економіки здатне обернутися негативними наслідками. Особливо це стосується дії природних монополій, до яких належать підприємства житлово-комунального господарства і які уже сьогодні перебувають у критичному стані. Житлово-комунальне господарство України представляє собою багатогалузеву технічно оснащену сферу діяльності, яка має розвинену структуру. Вона включає у себе комплекс послуг, спрямованих на задоволення ряду першорядних життєво важливих потреб населення.

Як ключові узагальнюючі характеристики послуг, що надаються підприємствами житлово-комунального господарства усіх підгалузей, слід виділити їх необхідність для функціонування системи життєзабезпечення території, їх соціальну значущість і практичну відсутність можливості заміни їх іншими видами послуг.

Послуги, що надаються підприємствами галузі, можуть виступати у вигляді доведення до споживачів матеріальних носіїв з певними

якісними показниками (електроенергія, вода необхідного ступеня очищення і температури тощо), а також у вигляді безпосередньо робіт на об'єкті (обслуговування житлових будинків, санітарна очистка та інше).

При цьому підприємства, які надають послуги з тепло-, електро-, водопостачання і водовідведення, незважаючи на різноманітність послуг, що ними надаються, характеризуються деякими загальними ознаками:

- використання у ході технологічного процесу складної інженерної інфраструктури, жорстко адаптованої до конкретної території (мереж водопроводів, каналізації, тепломереж, устаткування для передачі електроенергії тощо);
- необхідність чіткого ув'язування усіх стадій виробничого процесу;
- нерозривність або сувору послідовність процесів виробництва, передачі і споживання матеріальних носіїв послуг;
- неможливість для споживача відмовитися від отримання даних видів послуг на скільки-небудь тривалий термін;
- неможливість компенсації недовиробництва послуг у один період за рахунок більш інтенсивного їх виробництва у інший;
- тісна залежність організації виробничого процесу, потреба у потужностях і конкретних інженерних рішеннях, виходячи з місцевих умов.

За ознакою можливості створення конкурентного середовища підгалузі житлово-комунального господарства можуть бути розділені на чотири групи:

- підгалузі потенційно конкурентні, де розвиток конкуренції стримується існуючою структурою управління підгалуззю (житлове господарство);
- підгалузі природних локальних монополій, як правило – організації інфраструктурного забезпечення комунальними послугами: тепло-, електро-, водопостачання і водовідведення тощо;
- підгалузі, які поєднують у собі елементи потенційно монопольних і потенційно кон-

курентних структур (дорожно-мостове господарство, санітарна очистка і утилізація побутових відходів, озеленення, ритуальне обслуговування;

- підгалузі з достатньо розвинутими ринковими відносинами (готельне господарство, лазні, пральні).

Виходячи з цього, можливість створення конкурентного середовища і підходи до демонополізації об'єктів комунального призначення потребує їх окремого розгляду.

Природна монополія, як і будь-яка інша, прагне максимізувати свій прибуток, зменшуючи обсяг випуску продукції та реалізуючи її за вищою ціною. У такої компанії з'являється можливість визначати характер господарських відносин на ринку, нав'язувати дискримінаційні умови своїм споживачам.

Як свідчить світова практика, недоліки, притаманні природним монополіям, підлягають і значною мірою пом'якшуються за допомогою механізмів державного управління, регулятивних актів держави.

Висновок

Рівень і ступінь державного втручання у функціонування галузі – складне і багатоаспектне питання. Не менш актуальним, ніж надлишкова самостійність природної монополії у питаннях свого розвитку і пристосування до навколишнього середовища без врахування інтересів суспільства, є надлишковий вплив і тиск держави, який може мати односторонній характер, що не враховує особливостей господарського механізму у житлово-комунальній сфері. За цих умов досягти оптимізації роботи галузі неможливо, оскільки подальше погіршення умов виробництва неминуче потягне за собою погіршення якості послуг, підвищення рівня витрат, що призведе до поглиблення наявних сьогодні у галузі кризових явищ. Отже, можна стверджувати, що державне регулювання ринку послуг у житлово-комунальній сфері повинно сприяти підтримуванню балансу інтересів споживачів, держави, органів місцевого самоврядування та надавачів послуг.

Література

1. Про житлово-комунальні послуги [Текст] : Закон України від 24.06.2004 р. № 1875-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 47. – С. 1899–1914.
2. Про внесення змін до Закону України «Про загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004–2010 роки» : Закон України від 11.06.2009 № 1511-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 47–48. – С. 1736–1770.
3. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України [Текст] : у 3-х т. Т. 3 : Конкурентоспроможність української економіки / В. М. Геєць, В. П. Александрова, Ю. М. Бажал [та ін.]; за ред. В. М. Геєця, В. П. Семиноженка, Б. Є. Кваснюка. – К. : Фенікс, 2007. – 556 с. – ISBN 9789666514403.
4. Хіврич, Ю. Є. Державне управління засобами забезпечення життєдіяльності регіону (на прикладі водопровідно-каналізаційного господарства) [Текст] : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Хіврич Юрій Єгорович ; Донецький держ. ун-т управління. – Донецьк, 2005. – 239 с.
5. Качала, Т. М. Житлово-комунальне господарство в системі міського комплексу [Текст] : [Монографія] / Т. Качала. – К. : Наукова думка, 2008. – 415 с.
6. Дорофійенко, В. В. Создание и организация деятельности объединений совладельцев многоквартирных домов (ОСМД) – основа реформирования управления жилищным хозяйством [Текст] / В. В. Дорофійенко, В. И. Логвиненко, И. Н. Осипенко. – Донецк : ВИК, 2007. – 240 с.
7. Губерная, Г. К. Социально-экономические асимметрии как проблема совершенствования государственной региональной политики [Текст] / Г. К. Губерная, В. Д. Котельников // Вісник економічної науки України. – 2005. – № 1. – С. 30–36.
8. Беззубко, Л. В. Анализ, проблемы и перспективы развития современного города [Текст] / Л. В. Беззубко, Д. В. Кольцова. – Донецк : «Норд компьютер», 2005. – 123 с.
9. Бабаєв, В. М. Управління міським господарством: теоретичні та прикладні аспекти [Текст] : [монографія] / В. Бабаєв. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2004. – 204 с.
10. Бойко-Бойчук, О. Типологізація механізмів державного регулювання розвитку міст [Текст] / О. Бойко-Бойчук // Вісник НАДУ. – 2008. – № 2. – С. 124–132.

References

1. Law of Ukraine No. 1875-IV dated back to June, 24, 2004 «About housing and utilities services». In: *Register of the Parliament of Ukraine*, 2004, Number 47, p. 1899–1914. (in Ukrainian)
2. Law of Ukraine No. 1511-VI dated back to June, 11, 2009 «About alteration to the Act of Ukraine "About federal program of reforming and development of housing and utilities services for the period of 2004–2010"». In: *Register of the Parliament of Ukraine*, 2009, Number 47–48, p. 1736–1770. (in Ukrainian)
3. Geets, V. M.; Aleksandrova, V. P.; Bazhal, Yu. M. (et al.); Edited by Geets, V. M.; Seminozhenko, V. P.; Kvasniuk, B. E. Strategic provocation of XXI century to the society and economy of Ukraine at three parts. The third part: competitive ability of Ukrainian economy. Kyiv: Phenix, 2007. 556 p. ISBN 9789666514403. (in Ukrainian)
4. Hivrych, Yu. E. Government of performance fond of growth power of region (by the example of Water and aste Services): Ph.D. thesis in government. 25.00.02. Donetsk, 2005. 239 p. (in Ukrainian)
5. Kachala, T. M. Housing and utilities services in the system of agglomeration. Monograph. Kyiv: Scientific Thought, 2008. 415 p. (in Ukrainian)
6. Dorofienko, V. V.; Logvinenko, V. I.; Osipenko, I. N. Creation and organization of activity of apartment building co-owners association (ACAB) – framework of reforming of housing services control. Donetsk: VIK, 2007. 240 p. (in Russian)
7. Gubernaiia, G. K.; Kotelnikov, V. D. Social and economic asymmetry as the problem of improvement of national regional policy. In: *Mercury of economic science of Ukraine*, 2005, Number 1, p. 30–36. (in Russian)
8. Bezzubko, L. V.; Koltsova, D. V. Analysis: problems and perspectives of development of new town. Donetsk: «Nord computer», 2005. 123 p. (in Russian)
9. Babaev, V. M. Urban management: theoretical and applied aspects. Monograph. Kharkov: Publishing KhRINADU «Master», 2004. 204 p. (in Ukrainian)
10. Boiko-Boichuk, O. Typologization of mechanism of government regulation of urdan development. In: *Mercury NADU*, 2008, Number 2, p. 124–132. (in Ukrainian)

Чангли Вікторія Сергіївна – старший викладач кафедри менеджменту організацій Донбаської національної академії будівництва і архітектури. Наукові інтереси: державне управління соціальними інвестиціями.

Чангли Виктория Сергеевна – старший преподаватель кафедры менеджмента организаций Донбасской национальной академии строительства и архитектуры. Научные интересы: государственное управление социальными инвестициями.

Changli Viktoriya – a senior lecturer, Organization Management Department, Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture. Research interests: government management of the social investments.